
Till Ålands lagting

Landskapsregeringens samlade Östersjöpolitik

I meddelandet redogör landskapsregeringen för sin samlade Östersjöpolitik vilket innefattar landskapsregeringens deltagande i olika organ samt de målsättningar landskapsregeringen har satt för detta deltagande.

Mariehamn den 20 maj 2009

Lantråd

Viveka Eriksson

Föredragande ledamot

Roger Eriksson

1. Landskapsregeringens samlade Östersjöpolitik	3
2. Europeiska unionen och Östersjöpolitiken.....	5
2.1. Vattenramdirektivet/ Åtgärdsprogram för vattenvården.....	5
2.2. Det marina direktivet.....	6
2.3. En integrerad havspolitik för Europeiska unionen.....	7
2.3.1. Mot en bästa praxis för integrerade styrelseformer för havet och samråd med intressenter	9
2.3.2. EU:s sjöfartspolitik fram till 2018	11
2.3.2.1. Ett europeiskt område för sjötransporter utan hinder	14
2.4. Östersjöstrategin	16
2.5. Central Baltic.....	18
3. Regionkommittén	18
4. HELCOM	19
5. B7	20
6. Nordiska ministerrådet.....	22
6.1. Nordiska ministerrådets arbetsgrupp Akvatiska ekosystem	23
6.2. Nordiska ministerrådets ad hoc-arbetsgrupp.....	23
7. Regeringsprogrammet för statsminister Matti Vanhanens II regering	23
8. Avslutande kommentarer	Fel! Bokmärket är inte definierat.

1. Landskapsregeringens samlade Östersjöpolitik

Ordet Östersjön inbegriper många olika förvaltningsområden och dimensioner. Det är landskapsregeringens intention att i detta dokument samla dessa områden och dimensioner som är aktuella för landskapet.

Arbetet med Östersjöpolitiken är ett ständigt pågående arbete även om det inom ramen för EU för tillfället är mer aktuellt än tidigare. Sverige inleder sitt ordförandeskap den 1 juni 2009. Under sitt ordförandeskap är särskilt kommissionens kommande meddelande om en EU-strategi för Östersjöregionen högprioriterat.

Östersjöpolitiken inbegriper inte endast EU-frågor utan även nordiska, internationella och nationella frågor. Östersjöpolitiken inkluderar områden såsom ekonomi, konkurrens, miljö, säkerhet och sjöfart.

Landskapsregeringen anger i sitt handlingsprogram att landskapsregeringen kommer att fortsätta att arbeta för goda kontakter och fördjupat samarbete med Sveriges riksdag och regering, det svenska samhället och också med våra grannar i övriga Norden och Östersjöregionen. Samarbetet i Nordiska rådet värderas högt och landskapsregeringen kommer att delta aktivt i det nordiska utvecklingsarbetet. Kontakter till olika samarbetspartners inom EU upprätthålls. Landskapsregeringen konstaterar även i sitt handlingsprogram att miljöarbetet kräver mål och strategier där landskapsregeringen har möjlighet att påverka: på EU-nivå, i Nordiska rådet samt på det lokala planet. Landskapsregeringen har därför samlat viktiga frågor som är under beredning på EU-nivå samt inom andra organ såsom HELCOM, B7, Nordiska ministerrådet och på nationell nivå. De största problemen är klimatförändringen och Östersjöns tillstånd vilket även är gemensam nämnare för detta meddelande.

I handlingsprogrammet anger även landskapsregeringen att man arbetar för ett renare Östersjön och därmed ett mer miljöanpassat jordbruk, för ett hållbart och miljöanpassat vattenbruk samt för en minskning av utsläppen från hushållen. Utsläppen av avloppsvatten från fartygs- och båttrafik måste upphöra och luftutsläppen minska.

Landskapsregeringen anger även i handlingsprogrammet att landskapsregeringens mål är att trygga sjöfartens verksamhetsförutsättningar på sikt och att utveckla näringar med anknytning till sjöfarten i det maritima klustret på Åland och i Östersjöregionen.

Landskapsregeringen anser även att kunskaperna på det maritima området bör utnyttjas i utbildningen på Åland och i samverkan med omgivningen på alla nivåer. Landskapsregeringen samverkar även med riksmyndigheterna för att skapa villkor som tryggar den åländska sjöfartens konkurrenskraft.

I landskapsregeringens budget för 2009, anges när det gäller vattenvård att landskapsregeringen under 2009 kommer att ta fram en förvaltningsplan och slå fast ett åtgärdsprogram för vattenvården. De övergripande målen för vattenvården i landskapet är att verka för ett hållbart nyttjande av vattenmiljön, att minska förorening och skadlig påverkan och därigenom bevara och förbättra vattenkvaliteten i havet, sjöar och grundvatten samt att kontinuerligt övervaka vattenkvaliteten i alla åländska vattenområden.

Arbetet görs utgående från åtgärderna i miljöhandlingsprogrammet för Åland 2005 - 2008 samt utgående från de förslag till förvaltningsplan och åtgärdsprogram som färdigställdes hösten 2008. Planen och programmet tas fram i enlighet med vattenlagen i syfte att uppnå god vattenkvalitet i samtliga åländska grundvatten, sjöar och skärgårdsområden senast till år 2015. Förslagen till förvaltningsplan och åtgärdsprogram bearbetas vidare utgående från de remissvar som inkommer under våren 2009 för att slutligt fastställas av landskapsregeringen hösten 2009. Programmet kommer att vara inriktat på åtgärder för att förbättra vattenkvaliteten på åländskt område men kommer även att innehålla åtgärder som medverkar till förbättring av Östersjön i sin helhet.

I budgeten anges även att landskapsregeringen kommer att delta aktivt i olika internationella samarbetsorgan med syfte att åstadkomma så god vattenkvalitet som möjligt i Östersjön som helhet samt att arbetet med att ta fram en särskild EU-strategi för Östersjön är av särskild vikt under året. Detta sammanfaller även med Sveriges ordförandeskap i EU under den andra halvan av 2009 och dess ambitiösa och aktiva drivkraft när det gäller den kommande Östersjöstrategin.

Landskapsregeringen kommer även att arbeta med en strategi för att säkerställa dricksvattenförsörjningen och att stärka skyddet för skyddsvärda vattenområden, exempelvis grunda havsvikar med hög biologisk mångfald. Detta arbetet kommer att samordnas med fiskeribyråns arbete med att säkerställa ett långsiktig hållbart fiske.

Landskapsregeringen kommer att i samarbete med verksamhetsutövarna stöda och starta upp projekt för att minska belastning och öka kretsloppet inom jordbruket, fiskodlingen och avloppsvattenhanteringen samt för fartygs- och båttrafiken.

För att på förhand kunna göra säkra bedömningar av effekten av planerade åtgärdsprogram upptas medel för en vidareutveckling av det datorbaserade beslutstödssystemet BEVIS i ett Interregprojekt (SeaBed). Inom ramen för projektet kommer noggrannare mätningar av det interna näringsläckaget från bottenarna att genomföras.

Årligen slås ett program för vattenövervakning och -undersökningar fast. Övervakningen genomförs med syfte att ge en heltäckande översikt av vattenmiljöns tillstånd i hela det åländska havsområdet inklusive de inre vikarna samt de viktigaste vattentäkterna. Det innefattar undersökningar av belastning, kemisk- fysikalisk vattenkvalitet, kräftor, fisk, bottenfauna, vattenväxter och alger inklusive förekomsten av giftalger. Undersökningarna fokuseras på att ta fram underlag för den slutliga klassificeringen av vattendragen samt på inventeringar av de åländska sjöarna och skärgårdsvattnen för att fylla de kunskapsluckor som finns angående olika vattenlevande arters förekomst och - utbredning. Studierna ska förbättra möjligheterna till en ekosystembaserad och hållbar förvaltning av våra vattenområden, däribland dricksvattentäkter, kräftsjöar och områden som är viktiga lekområden för fisk. De görs också för att möta ökade krav från EU och HELCOM på kunskap om och skyddsområden för vattenlevande växter och djur. Undersökningarna genomförs i samarbete med fiskeribyran. Målsättningen är att genomföra en del av undersökningarna som EU-projekt för att minska landskapsregeringens delfinansiering.

I landskapsregeringens budget för 2009 anges även att ett av landskapsregeringens mål är att trygga sjöfartens verksamhetsförutsättningar på sikt och att utveckla näringar med anknytning till sjöfarten i det maritima klustret på Åland och i östersjöregionen. Viktiga delar i arbetet med att förbättra sjöfartens internationella konkurrenskraft har nåtts när det gäller att införa ett stöd för bemanningskostnader för passagerarfartyg som inte är tidsbegränsat. Landskapsregeringen understöder riksmyndigheternas förslag till lagstiftning som innebär bl.a. att stödet till begränsat skattskyldiga utvidgas till passagerarfartyg, att stödet utvidgas till att gälla viss cabotage som är utsatt för internationell konkurrens inom Finland, att pensionsförsäkringssystemet för sjömän utvidgas till stödberättigat cabotage samt att stödet till avlösning av besättning utvidgas. Landskapsregeringen kommer därtill att arbeta för att Finland inför möjligheter till ny- och återinvesteringsreserveringar samt ett tonnageskattesystem som bättre motsvarar konkurrentländernas. Landskapsregeringen fortsätter ansträngningarna för att bestämmelserna om försäljning av snus ombord på passagerarfartyg som trafikerar på rutten till Sverige ska vara så ändamålsenligt utformade som möjligt med tanke på konkurrenssituationen. Målet är att åländska fartyg ska trafikera under åländsk flagg.

2. Europeiska unionen och Östersjöpolitiken

Åland kan genom den nationella beredningsprocessen påverka utformandet av Finlands ställningstagande i rådet. Rådet torde vara Ålands bästa påverkanskanal främst p.g.a att rådet är det viktigaste lagstiftande organet inom EU:s beslutsstruktur. Det andra huvudsakliga alternativet är att få sin röst hörd direkt på europeisk nivå. Landskapsregeringen har enligt självstyrelselagen tillförsäkrats rätten att utse en av Finlands representanter i Regionkommittén. Landskapsregeringen kan även påverka genom direkta kontakter till Europaparlamentet och förmå någon europaparlamentariker att lägga ändringsförslag för att påverka innehållet i olika dokument som passerar Europaparlamentet.

2.1. Vattenramdirektivet/ Åtgärdsprogram för vattenvården

Beskrivning

Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG om ett upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område (vattendirektivet) trädde i kraft den 23 oktober 2000.

Syftet med vattendirektivet är att upprätta en ram för skyddet av inlandsvatten, vatten i övergångszon, kustvatten och grundvatten. Målsättningen är att allt naturligt vatten skall uppnå en god vattenkvalitet senast år 2015. Detta innebär att ingen försämring p.g.a påverkan från mänsklig verksamhet får förekomma. Efter antagandet av vattendirektivet har ett s.k. dotterdirektiv antagits, Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/118/EG av den 12 december 2006 om skydd för grundvatten mot föroreningar och försämringar (grundvattendirektivet). I direktivet anges bland annat hur grundvattenförekomsternas kemiska status ska bedömas och riktlinjer för åtgärder för att hindra eller begränsa tillförsel av förorenande ämnen till grundvatten. I direktiv 2006/118/EG av den 16 december 2008 om miljökvalitetsnormer inom vattenpolitikens område (direktivet om prioriterade ämnen) klargörs hur medlemssterna ska slå fast hur miljökvalitetsnormer i yt-vatten (ex. kustvatten och sjöar) för prioriterade farliga ämnen och vissa andra förorenande ämnen ska slås fast i medlemsländerna.

Landskapsregeringens vidtagna åtgärder

Vattendirektivet har implementerats i åländsk lagstiftning. I ÅFS 2005:54 om ändring av vattenlagen för landskapet Åland och vattendirektivet framgår att åtgärdsprogram och förvaltningsplaner ska upprättas för att skydda och förvalta vattnen så att en god vattenkvalitet uppnås.

En sammanfattande rapport om de analyser som krävs enligt artikel 5 rapporterades 2005. Övrigt som hittills rapporterats är övervakningsprogram enligt artikel 8. Alla rapporteringar sker i samarbete med Finland.

Landskapsregeringens planerade åtgärder

Åtgärdsprogram och förvaltningsplaner ska vara inrättade senast i december 2009. Förvaltningsplanen och en sammanfattning av åtgärdsprogrammet ska rapporteras till EU i mars 2010. Åtgärdsprogrammet ska enligt direktivet vara operationellt senast 2012 men på Åland kommer åtgärder enligt programmet genast börja vidtas. En första uppdatering ska ske 2015. En interimrapport över hur genomförandet med det planerade åtgärdsprogrammet har framskridit ska lämnas 2012.

Arbetet med vattendirektivet kommer att fortgå i så kallade förvaltningscykler omfattande sex år, vilket innebär att övervakning, vattenkvalitet etc. kontrolleras regelbundet och att förvaltningsplanen uppdateras/revideras vid behov.

Dotterdirektiven om skyddet av grundvatten och om prioriterade ämnen i ytvatten kommer att implementeras i lagstiftningen de åtgärder som krävs kommer att genomföras.

2.2. Det marina direktivet

Beskrivning

I oktober 2005 presenterade kommissionen sitt förslag till gemensam marin strategi för EU-länderna. Förslaget bestod av ett meddelande från kommissionen¹, ett förslag till ramdirektiv för gemensamt havsmiljöarbete (Marine Strategy Directive)² samt en konsekvensanalys. Direktivet trädde i kraft i juli 2008 och ska vara implementerat i medlemsstaternas lagstiftning senast i juli 2010.³

Syftet med direktivet är att fastställa en ram för att uppnå eller upprätthålla en god miljöstatus senast till 2020. I direktivet betonas betydelsen av en ekosystembaserad förvaltning och ett hållbart utnyttjande av marina varor och tjänster.

¹ Meddelande från kommissionen till rådet och Europaparlamentet: Temainriktad strategi för skydd och bevarande av den marina miljön. KOM (2005) 504 slutlig.

² Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på havsmiljöpolitikens område (Direktiv om en marin strategi). KOM (2005) 505 slutlig.

³ EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV 2008/56/EG av den 17 juni 2008 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på havsmiljöpolitikens område (Ramdirektiv om en marin strategi).

Östersjöregionen utgör enligt direktivet en marin region. Direktivet stadgar att medlemsstaterna inom varje region ska samarbeta t.ex. för att fastställa miljöstatus och miljömål (senast 2012), samt utarbeta åtgärdsprogram (senast 2015).

Direktivet säger vidare att medlemsstaterna i sitt samarbete ska använda befintliga samarbetsstrukturer, t.ex. i enlighet med de regionala havskonventioner. Det innebär att HELCOM troligen blir ett sådant samarbetsorgan.

Landskapsregeringens vidtagna åtgärder

I landskapsregeringen diariefördes direktivförslaget på miljöbyrån, som skrev ett PM och ett ställningstagande om förslaget. För att föra fram sitt budskap utnyttjade landskapsregeringen flera påverkningskanaler. Positionen fördes fram via riket, via ösamarbetet B7 samt direkt till Europaparlamentet genom en av Finlands Europaparlamentariker. I det slutliga betänkandet från parlamentet gällande strategin var stora delar utformade av Ålands landskapsregering.

En del av de synpunkter som landskapsregeringen framfört var beaktade i det slutliga direktivet. Till dessa hör att varje land kan utse fler än en behörig myndighet, vilket medför att Åland kan ansvara för genomförandet av direktivet på sitt eget område. Landskapsregeringen drev starkt frågan om att åtgärderna i direktivet borde genomföras snabbare än vad som föreslagits i förslaget. Som en kompromiss infördes i det slutliga direktivet en bestämmelse om att regioner där havets tillstånd är kritiskt kan utses till pilotområden där förstärkta insatser från EU:s sida ska övervägas.

Landskapsregeringen har sedan direktivet trädde i kraft sommaren 2008 fortsatt driva frågan om Östersjön som pilotområde inom HELCOM-samarbetet och inom ramen för arbetet med en EU-strategi för Östersjön.

Landskapsregeringens planerade åtgärder

Under åtminstone de närmaste tio åren kommer ett fortgående arbete att bedrivas för att uppfylla direktivets bestämmelser. Under det närmaste året ingår en samordning av åtgärderna med i första hand riket men även med Sverige, samt en implementering av bestämmelserna i vattenlagstiftningen.

2.3. En integrerad havspolitik för Europeiska unionen

I juni 2006 antog och publicerade EU-kommissionen grönboken "Unionens framtida havspolitik: En europeisk vision för oceanerna och haven" som behandlade en gemensam, övergripande och heltäckande havs- och sjöfartspolitik (maritime policy).⁴ Den maritima strategin betonade behovet av integrering mellan olika sektorer och politikområden: fiske-, miljö-, forsknings-, transport-, sjösäkerhets-, industri- och sammanhållningspolitik. Den ovan nämnda marina strategin skulle enligt grönboken ingå som "miljöpelaren" i denna blivande havspolitik.

Grönboken diariefördes på näringsavdelningen. En arbetsgrupp under ledning av ansvarig landskapsregeringsledamot och näringschefen ledde arbe-

⁴ KOM (2006) 275.

tet med en ganska omfattande lokal konsultationsprocess, där åländska intresseorganisationer och övriga intresserade bjöds in för att kommentera grönboken och bidra till att formulera det åländska ställningstagandet i frågan. Som en del av det arbetet anordnades också i november 2006 ett seminarium i anslutning till ösamarbetet B7:s årliga konferens. Arbetet utmynnade i ett ställningstagande som fogades till Finlands motsvarande ställningstagande.

Kommissionen antog i oktober 2007 en s.k. blåbok om en integrerad havspolitik för EU.⁵ Till den fogades en mera konkret handlingsplan som innehåller en förteckning över vilka konkreta förslag kommissionen tänker lägga fram.⁶ Blåboken diariefördes på kansliavdelningens EU-enhet. Koordineringen av den maritima strategin ligger på EU-enheten medan enskilda initiativ kan diarieföras på avdelningar som ärendet rör. I blåboken anger kommissionen följande områden som särskilt viktiga:

- Ett europeiskt sjötransportområde utan hinder.
- En europeisk strategi för havsforskning.
- Nationella integrerade havsstrategier som ska utvecklas av medlemsstaterna.
- Ett europeiskt nätverk för övervakning av havet.
- En färdplan för medlemsstaternas fysiska planering i kust- och havsområden.
- En strategi för att mildra klimatförändringarnas inverkan på kustområden.
- Minskning av koldioxidutsläpp och föroreningar från sjöfarten.
- Undanröjande av illegalt fiske och destruktiv bottentrålning i fria havet.
- Ett europeiskt nätverk av havskluster.
- En översyn över EU:s undantag från arbetsrätten för sjöfarts- och fiske-sektorerna.

Landskapsregeringen skickade en promemoria till lagtinget om meddelandet i januari 2008. Landskapsregeringen konstaterade då att meddelandet enligt landskapsregeringens handlingsprogram speciellt skall uppmärksammas med hänsyn till konsekvenserna för landskapets näringsliv och våra närliggande havsområden. Meddelandet innehöll visserligen en detaljerad uppdelning med konkreta förslag till åtgärder och lagstiftningsförslag som kommissionen planerade att lägga, men inte förslagen i sig. I kommissionens åtgärdsplan angavs även under vilket år kommissionen planerade att lägga förslagen.

En brist med blåboken är att den i grönboken utlovade integreringen mellan miljöområdet och övriga sektorer är bristfällig. Som ett exempel nämns nästan inte alls landbaserade verksamheter såsom jordbruk trots att de i vissa regioner, exempelvis i Östersjön som helhet, är av avgörande betydelse för utvecklingen.

Landskapsregeringen påverkade Europaparlamentets resolution av den 20 maj 2008 genom att en av Finlands europaparlamentariker lade ändringsförslag som landskapsregeringen utformat. Ändringsförslagen fördes in utan ändringar.

Av de initiativ som kommissionen lagt fram efter oktober 2007 innehåller få förslag till bindande lagstiftning. Det är mest fråga om strategidokument, studier och konsultationsdokument och i vissa fall genom vissa åtgärder,

⁵ KOM (2007) 574.

⁶ SEC(2007) 1278.

såsom att skapa en websida särskilt för havspolitik⁷, för att implementera blåbokens handlingsplan. Många av förslagen har emellertid visat sig röra områden som inte direkt berör Åland. Främst har följande initiativ lagts fram.

Den 3 september 2008 antog kommissionen ett meddelande, En europeisk strategi för havs- och sjöfartsforskning Samstämmiga ramar inom det europeiska området för forskningsverksamhet för att främja en hållbar användning av oceaner och hav, KOM(2008) 534 slutlig. Förslaget har bedömts som mindre intressant för landskapet.

Den 17 oktober 2008 antog kommissionen ett meddelande, De yttersta randområdena: en tillgång för Europa, KOM(2008) 642 slutlig. Förslaget har bedömts som mindre intressant för landskapet.

Den 12 december 2008 antog kommissionen meddelandet "Havsbaserad vindkraft: Åtgärder som behövs för att uppfylla de energipolitiska målen för 2020 och framåt", KOM(2008) 768 slutlig/2. Landskapsregeringen följer arbetet trots att ärendet inte hör till de för året prioriterade EU-ärendena.

Den 19 november 2008 antog kommissionen meddelandet En EU-strategi för bättre nedmontering av fartyg, KOM(2008) 767 slutlig. Förslaget har bedömts som mindre intressant för landskapet.

Färdplan för fysisk planering i kust- och havsområden: Att uppnå gemensamma principer för EU. KOM(2008) 791 slutlig. Förslaget har fått genomslag i arbete som landskapsregeringen tar del i, dels i HELCOM och dels i Nordiska ministerrådets arbete med en förbättrad havsmiljöförvaltning. (Se under avsnitt 6. och 6.1.).

Bland de förslag kommissionen lagt finns däremot några stycken som bedömts som intressanta ur åländsk synpunkt. Dessa redogörs för nedan.

2.3.1. Mot en bästa praxis för integrerade styrelseformer för havet och samråd med intressenter

Beskrivning

Den 26 juni 2008 antog kommissionen ett meddelande, Riktlinjer för en integrerad strategi för havspolitik: mot en bästa praxis för integrerade styrelseformer för havet och samråd med intressenter KOM(2008) 395. Kommissionen konstaterar först och främst att strategin bygger på att det finns en maritim dimension bakom de flesta större frågor som vi i Europa ställs inför idag. Detta gäller allt från energi och transporter till miljöskydd, samsättningsåtgärder samt internationell handel. Kommissionen vill också påminna om att den integrerade strategin måste genomsyra alla styrelsenivåer, all forskning, politisk rådgivning samt intressentverksamhet för att beslutsfattandeprocessen skall vara optimal. Samordning bör i allmänhet föredras framom centralisering och för att säkerställa att alla berörda tar del i processen måste forsknings- och dataresurser samlas för att på så sätt ge politiken en god bas för strategiskt och framåtblickande beslutsfattande. Det största problemet för arbetet är, vid sidan av de ekonomiska begränsningarna, bristande strukturer för samarbete och samordning. Därför är en tydlig kommunikation avgörande.

⁷ <http://ec.europa.eu/maritimeaffairs/>

I Europa har havsfrågorna av tradition behandlats via separata sektoranknutna strategier, steget mot ett integrerat arbete är en reaktion som syftar till att uppnå ett bredare sammanhang mellan olika politikområden och strategier. Särskilt vill kommissionen beakta följande punkter:

1. Det är viktigt för alla intressenter att beslutsfattandeprocessen är förutsägbar. Därför finns ett behov av att undvika dubbla regeringsbefogenheter inom olika nationella eller regionala myndigheter.
2. Det erkända behovet av samordnad planering för konkurrerande havsbaserade verksamheter. De havsbaserade verksamheterna omfattar inte längre enbart fiske och sjöfart, utan också havsbaserad energiproduktion. Det råder konkurrens om utrymme i Europas kustvatten något som lätt kan leda till utnyttjandekonflikter, därför ses det som en nödvändighet att utveckla planeringsverktyg för att harmonisera och styra användningen av havsområdena.
3. Det finns ett behov av ökad samordning mellan de olika sektoriella kommittéer för social dialog som arbetar med havsfrågor på EU-nivå. Dessa tenderar att ha ett snävt synsätt i frågor som gäller deras egen sektor, för att uppmuntra till en mer helhetsbaserad strategi behövs mekanismer för diskussioner över sektorsgränserna.
4. Antagandet och genomförandet av den ekosystembaserade strategin och ramdirektivet om en marin strategi. För att skydda havsmiljön måste man också tänka i termer av havsområden och marina regioner- vilket föreskrivs i direktivet.
5. Behovet av att utveckla ett gränssnitt mellan vetenskap och politik. Detta innebär dels att vetenskapen skall kunna komma till tals inom politiken, dels att politiken skall ges möjlighet att strategiskt inrikta forskningen mot de viktigaste utmaningarna och samhällseliga behoven Europa står inför idag.
6. Nödvändigheten i att tillförlitlig och jämförbar statistik utnyttjas i beslutsfattandet. Eurostat har inlett ett sektorsövergripande arbetsprogram om socioekonomisk statistik, det ligger i medlemsstaternas intresse att samarbeta för att få fram riktiga statistikuppgifter.
7. Slutligen finns det ett behov av att underlätta samordning av den marina övervakningen, detta såväl mellan som inom medlemsstaterna. På EU-nivå kommer det europeiska nätverk för övervakning till havs som efterlysts i blåboken kräva nya och mer integrerade styrelsemekanismer.

Varje regering kommer att få bestämma vilka frågor som nationellt skall prioriteras gällande havspolitik, det kommissionen poängterar är att olika regeringsorgan bör samarbeta tillsammans mot gemensamma mål och därför ha en övergripande vision. De nationella integrerade strategierna bör bygga på att alla frågor som rör haven är nära förbundna med varandra, ytterligare bör den följa principerna om subsidiaritet, konkurrenskraft och ekonomisk utveckling, den ekosystembaserade strategin och principen om intressenternas deltagande.

Medlemsstaterna bör också beakta nödvändigheten av att skapa interna samordningsstrukturer inom de egna ramarna, här bör det finnas tydliga instruktioner om vem som har ansvaret för att på politisk nivå agera som ledare och katalysator för en integrerad strategi.

Beslutsfattande på regional och lokal nivå är av stor vikt. Det är här den unika kunskapen finns och eftersom regionerna ofta företräder centrala intressen spelar de en viktig roll i utarbetandet av en integrerad politik. Kustregionerna tjänar stort på en integrerad strategi och många regioner

håller redan på att ta fram sina egna strategier, skräddarsydda för de egna behoven.

Europas vision inkluderar också alla intressenter i havsfrågor, här ingår bl.a industrier och tjänster, arbetsmarknadsparter, miljöorganisationer samt forskningsinstitut. Ett aktivt deltagande i en integrerad nationell, regional eller lokal politik rekommenderas.

Under samrådsperioden framgick det tydligt att många sidor av den integrerade havspolitikerna bäst sköts i varje enskilt regionalt havsområde. För Östersjöregionens del förbereder kommissionen, som svar på Europeiska rådets anmodan av den 14 december 2007, en strategi som kommer att innehålla åtgärder för genomförandet av en integrerad havspolitik för Östersjön.

För att främja steget mot ett integrerat beslutsfattande kommer kommissionen att tillhandahålla information om sitt arbete på global nivå, EU-nivå, nationell samt regional nivå. Kommissionen kommer också, såsom meddelats i blåboken, att rapportera om framstegen i den integrerade strategin för havsfrågor i slutet av 2009.

Landskapsregeringens ståndpunkt

Det kan inledningsvis konstateras att Europas havspolitik och maritima strategi, enligt landskapsregeringens handlingsprogram, speciellt skall uppmärksammas med hänsyn till konsekvenserna för landskapets näringsliv och våra närliggande havsområden.

Kommissionens meddelande berör många av de områden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § självstyrelselagen för Åland. Bland annat berörs natur- och miljövård samt vattenrätten. Även om många frågor som berör sjöfartsbranschen faller inom rikets behörighetsområde har landskapsregeringen i sitt handlingsprogram prioriterat tryggheten av sjöfartens verksamhetsförutsättningar. Meddelandet utgör en uppföljning av blåboken om en integrerad havspolitik för Europeiska unionen.

Det bör påpekas att kommissionens meddelande är ett riktgivande dokument som inte innehåller några konkreta lagstiftningsförslag. I en bilaga ("Action Plan" SEK (2007) 1278) till blåboken har kommissionen kartlagt vilka mera konkreta förslag till åtgärder och lagstiftningsförslag som förväntas läggas fram inom den närmaste framtiden.

Landskapsregeringen är i grunden positiv till kommissionens riktlinjer för en integrerad strategi för havspolitikerna. Landskapsregeringen behandlar grundligare de konkreta förslag som beskrivs i ovan nämnda bilaga till kommissionens meddelande då dessa publiceras.

Landskapsregeringens vidtagna åtgärder

Landskapsregeringen har skickat en promemoria som informationsärendet till lagtinget. Landskapsregeringen har även skickat promemorian till statsrådets kansli. I promemorian framför landskapsregeringen redogörelsen som ovan beskrivits.

2.3.2. EU:s sjöfartspolitik fram till 2018

Beskrivning

Syftet med meddelandet är att presentera centrala strategiska mål för Europas sjötransportsystem fram till år 2018 och identifiera centrala områden där åtgärder på EU-nivå kommer att stärka sektorns konkurrenskraft samtidigt som miljöprestandan ökar. Den underliggande ekonomiska situationen och sjöfartens cykliska svängningar har beaktats.

Kommissionens meddelande pekar ut sex strategiska områden för framtida åtgärder:

- Europeisk sjöfart på globaliserade marknader
- Mänskliga resurser, sjömanskap och sjöfartsexpertis
- Kvalitetssjöfart som en viktig konkurrensfördel
- Internationellt samarbete
- Utnyttjande av närsjöfartens och sjötransporttjänsternas hela potential för företag och medborgare i Europa
- EU bör vara världsledande inom forskning och innovation när det gäller sjöfart

EU och dess medlemsstater har ett stort gemensamt intresse av att främja en säker, trygg och effektiv inomeuropeisk och internationell sjöfart på rena hav, den långsiktiga konkurrenskraften på världsmarknaden för sjöfartsindustrin och därtill relaterade branscher samt en anpassning av sjötransportsystemet till utmaningarna under 2000-talet. Kommissionen avser föra en dialog med alla berörda parter i syfte att omsätta de åtgärder som beskrivs i meddelandet i praktiken.

Flera av de områden som pekas ut har landskapsregeringen i olika sammanhang lyft upp och betonat betydelsen av lösningar för. Tydliga och konkurrenskraftiga ramar för tonnagebeskattning och statligt stöd är avgörande för medlemsstaternas sjöfart. Den ökande bristen på kvalificerat sjöfolk påkallar insatser både från sjöfartsindustrin och myndigheternas sida som innefattar utbildning, arbetsrätt och att höja näringens attraktivitet. Miljöfrågorna är horisontella och för sjöfarten är de viktiga konkurrensfaktorer liksom sjösäkerhetsfrågorna. Gemensamma förutsättningar för sjöfartsnäringsnärings skapas lämpligen på den internationella nivån och en ökad globalisering leder i den riktningen. Genom att inrätta ett europeiskt sjötransportområde utan hinder kan en större potential av sjötransporttjänsterna nyttjas. Forskning och utveckling leder till utveckling av fartyg och utrustning, förbättrad logistik, användning av ny teknik och därigenom en förbättrad konkurrenskraft.

Meddelandet rör områden inom landskapets lagstiftningsbehörighet såsom byggnads- och planväsendet, natur- och miljövård, undervisning, farleder för den lokala sjötrafiken, näringsverksamhet med vissa undantag dock så att lagtinget har behörighet att vidta åtgärder för att främja sådan näringsverksamhet, samt främjande av sysselsättningen. Meddelandet innehåller även förslag som faller inom rikets behörighet såsom utrikeshandeln och handelssjöfart samt farleder för handelssjöfarten och arbetsrätt.

Förslaget innehåller inte förslag som direkt föranleder lagstiftningsåtgärder utan är avsiktsförklaringar för kommande politik.

Sjötransporternas betydelse för Åland

Landskapsregeringen konstaterar att sjöfarten är ett hållbart transportsätt och för Åland och övriga delar av landet är en fungerande sjötransportinfra-

struktur av stor betydelse. År 2006 stod sjötransportbranschen på Åland för 25,8 procent av bruttonationalprodukten till baspris. År 2006 sysselsatte sjötransportbranschen 1.408 på Åland bosatta personer, vilket är ca 10% av arbetsplatserna som innehas av personer bosatta på Åland. Merparten ca 2.000 sjömän på åländskflaggade fartyg bor utanför Åland t.ex. i Finland och Sverige. En stor del av den landbaserade ekonomin är nära kopplad till sjöfarten vilket förstärker betydelsen. Därmed kan konstateras att sjötransportpolitiken i allra högsta grad är av särskild vikt för Åland och det åländska näringslivet.

Landskapsregeringens ståndpunkt

Landskapsregeringen är positiv till kommissionens strategiska ansats och att ambitionen är att nå internationella lösningar för att skapa likvärdiga och långsiktiga förutsättningar för en global näring. En konkurrenskraftig sjöfartsindustri ställer även krav på nationell anpassning. Landskapsregeringen förespråkar en tonnageskatt som är enkel och förutsägbar med syftet att använda EU-regelverkets möjligheter att ge näringen samma ramar som de konkurrerande sjöfartsnationerna. I Norden har Danmark och Norge utformat regelverk så att sjöfartsnäringen växer medan Sverige och Finland tenderar jämföra sjöfartsnäringen med inhemska landbaserade industrier vilket gör att sjöfartens globala karaktär inte beaktas i tillräcklig utsträckning i lagstiftningen.

Till de delar meddelandet innehåller förslag om att inrätta ett europeiskt område för sjötransporter utan hinder och direktiv om rapporteringsformaliteter för fartyg som ankommer till och/eller avgår från hamnar i gemenskapens medlemsstater har landskapsregeringen behandlat dessa skilt (F10/09/1/13).

Utbildningsfrågorna och arbetet med att förbättra sjöfartens image är prioriterade områden och landskapsregeringen konstaterar att goda villkor för sjöfartsverksamheten även kommer att gynna en tekniskt utveckling, vilket i förlängningen främjar miljön.

Landskapsregeringen utgår ifrån att riksmyndigheterna bereder landskapsregeringen tillfälle att delta i beredningen av kommande åtgärder som rör sjöfartsnäringen med beaktande av dess betydelse för Åland. En förutsättning för att kunna utreda olika förslagets konsekvenser i landskapet är att landskapsregeringen i ett tillräckligt tidigt skede får tillträde till beredningsprocesserna.

Landskapsregeringen kommer att fortsätta följa frågorna.

Nationellt ställningstagande

Finland har ställt sig positiv till meddelandets huvuddrag.

2.3.2.1. Ett europeiskt område för sjötransporter utan hinder

Beskrivning

Då det kommer till att transportera varor inom EU framstår inte sjötransporter som ett attraktivt val. Detta kan sägas bero på att gemenskapens hamnar i praktiken utgör en del av EU:s yttre gräns. Fartyg som anländer till dessa hamnar drabbas ofta av en mängd administrativa förfaranden vid ankomst och avgång. Dessa administrativa förfaranden omfattar allt från bestämmelser om tullar och avgifter till regler för bland annat gränskontroll, handel, statistik, miljö- och avfallsfrågor, växt-, veterinär- och hälso-skydd. Bestämmelserna är inte alltid samordnade vilket ger upphov till förseningar, överlappningar och onödiga administrativa kostnader. Motsvarande transporter till lands är inte föremål för samma komplicerade administrativa regler.

I syfte att skapa ökad effektivitet och konkurrenskraft för sjöfarten har kommissionen tagit fram en handlingsplan för att skapa ett europeiskt sjötransportområde utan hinder. Handlingsplanen presenteras i ett meddelande (Meddelande och handlingsplan för att inrätta ett europeiskt område för sjötransporter utan hinder, KOM(2009) 10 slutlig).

Kommissionens meddelande innehåller dels åtgärdsförslag på EU-nivå, dels rekommendationer. Bland de åtgärder som föreslås på EU-nivå kan nämnas att varor som transporteras mellan hamnar inom gemenskapen ska ges tullstatus som gemenskapsvaror genom en ändring i den till tullkodexen hörande tillämpningsförfordningen (Kommissionens förordning (EEG) nr 2454/93 av den 2 juli 1993 om tillämpningsföreskrifter för rådets förordning (EEG) nr 2913/92 om inrättandet av en tullkodex för gemenskapen). Vidare föreslås ett system med en enda administrativ kontaktpunkt dit transportörerna ska kunna lämna in sina uppgifter och därigenom uppfylla alla bestämmelser som rör import och export.

Rekommendationerna går bland annat ut på att medlemsstaterna uppmanas att överväga att använda ett överenskommet språk eller engelska som ett andra språk för alla sjöfartsdokument och alla förfaranden som rör sjöfarten. Medlemsstaterna uppmanas också att reservera hamnområden för när-sjöfart med containertrafik eller ro-ro-trafik samt samordna myndighetskontroller(ex. myndighetskontroller ang. hälsoskydd, avfallshantering m.m.).

Riket har lagstiftningsbehörigheten ifråga om de åtgärder som föreslås på EU-nivå. Landskapet har dock lagstiftningsbehörigheten vad gäller några av de rekommendationer kommissionen riktar till medlemsstaterna.

Landskapsregeringens ståndpunkt

Landskapsregeringen ser i stort kommissionens strävan att skapa en ökad effektivitet och konkurrenskraft för sjöfarten inom EU som positiv. I samband med beredningen av meddelandet har landskapsregeringen dock fört fram följande synpunkter vad avser de åtgärder som föreslås på EU-nivå.

Regionerna och staterna kring Östersjön är beroende av en fungerande sjötransportinfrastruktur. För såväl Åland och det övriga Finland saknas i praktiken alternativa transportsätt. År 2006 stod sjötransportbranschen för 25, 8 procent av bruttonationalprodukten till baspris. Den 31 december 2006 sysselsatte sjötransportbranschen 1 408 på Åland bosatta personer.

Bruttoinkomsten på åländska fartyg år 2007 var 547,3 miljoner euro, vararna transportaktiviteter enligt uppgift borde stå för 218,6 miljoner euro.

En förutsättning för en ökad effektivitet och konkurrenskraft är att kommissionen fortsätter sina strävanden med att eliminera och minska de administrativa hindren för sjötransporter inom EU. Landskapsregeringen har dock påtalat att det är viktigt att sjötransporterna mellan EU-hamnar och tredjeland inte försvåras genom ibruktagandet av nya regler inom EU. Landskapsregeringen konstaterar i sammanhanget att de åländsk/finländska rederierna transporterar varor såväl mellan EU-hamnar som mellan EU-hamnar och hamnar i tredje land.

Landskapsregeringen har också fört fram att det måste säkerställas att de nya reglerna inte kommer att påverka handeln mellan Åland och det övriga Finland samt handeln mellan Åland och det övriga EU negativt. Åland är enligt protokoll nr 2 i Österrike, Finland och Sveriges anslutningsfördrag en del av gemenskapens tullområde men står utanför dess skatteteritorium. Landskapsregeringen ser det som synnerligen viktigt av att man i arbetet med ett europeiskt sjötransportområde utan hinder tar hänsyn till sådana områden. Detta gäller särskilt vid utformandet av de regler som förändrar tullformalitetserna mellan EU-hamnar. Det är således av väsentlig betydelse att riksmyndigheterna, i sitt fortsatta arbete med de åtgärder som förespråkas i meddelandet och direktivförslaget, för fram betydelsen av en smidig handel med områden som Åland. Dessa områden måste också utgöra en del av det framtida europeiska sjötransportområdet utan hinder.

Vad gäller de rekommendationer som kommissionen riktar till medlemsstaterna har landskapsregeringen påtalat följande.

Landskapet har lagstiftningsbehörighet på de områden som berörs av den rekommendation där medlemsstaterna uppmanas att reservera hamnområden för närsjöfart med containertrafik eller ro-ro-trafik. Landskapsregeringen har även lagstiftningsbehörighet på vissa av de områden som berörs av kommissionens rekommendation om att samordna myndighetskontroller ombord på fartyg. I dessa hänseenden är det alltså självstyrelseförvaltningen som avgör hur rekommendationerna ska genomföras på Åland.

Riket har enligt 27 § 1 mom. 13 punkten lagstiftningsbehörighet på de områden som berörs av rekommendationen om att använda ett överenskommet språk eller engelska som ett andra språk för alla sjöfartsdokument och alla förfaranden som rör sjöfarten. På denna punkt framhåller landskapsregeringen att landskapet Åland, enligt 36 § självstyrelselagen, är enspråkigt svenskt. Även förvaltningens ämbetsspråk är, enligt samma stadgande, svenska. Självstyrelselagens språkskydd får varken direkt eller indirekt urholkas. Det är därför av väsentlig betydelse att självstyrelseförvaltningen får delta i beredningen av de åtgärder som i denna del vidtas på det nationella planet.

Landskapsregeringens vidtagna åtgärder

Landskapsregeringen har i ärendet samrått med lagtingets finansutskott. Därefter har landskapsregeringen tillskrivit kommunikationsministeriet i ärendet. Landskapsregeringens yttrande har även tillställts tullstyrelsen för kännedom. I yttrandet framför landskapsregeringen de synpunkter som redogjorts för ovan. Landskapsregeringen poängterar därvid också det väsentliga i att självstyrelseförvaltningen bereds tillträde att delta i de processer som kommissionens meddelande föranleder.

Landskapsregeringens planerade åtgärder

Landskapsregeringen avser delta i den fortsatta beredningen av i meddelandet föreslagna åtgärder. Detta huvudsakligen för att säkra att man i beredningen tar hänsyn till områden som Åland. Kommissionen kommer redan under detta år att ge lagstiftningsförslag avseende somliga av de åtgärder som föreslås i meddelandet. Arbetet med att skapa ett europeiskt sjöfartsområde utan hinder kommer dock att fortgå även under kommande år.

Nationellt ställningstagande

Finland har ställt sig positiv till meddelandets huvuddrag.

2.4. Östersjöstrategin

Beskrivning

Europeiska rådet gav i december 2007 kommissionen i uppdrag att göra upp en EU-strategi för Östersjöområdet (en s.k. Östersjöstrategi). Syftet är att göra Östersjöregionen till en ur miljösynpunkt hållbar region med välfärd, tillgänglighet och säkerhet. Huvudämnen är miljö, ekonomi, energi, nytänkande, hälsa, turism, transport, brottsbekämpning, säkerhet på det civila området, sjösäkerhet etc. Under konsultationsprocessen har integrering och samarbete mellan olika aktörer och sektorer betonats.

Kommissionen anger i sin färdplan att förslaget inte kommer att innehålla några lagstiftningsförslag utan att strategin kommer att främja länkning och koordinering av EU/nationella/regionala policies och instrument genom att använda existerande resurser och instrument på ett mer effektivt sätt.

Strategin kommer att komma som ett meddelande med en bifogad åtgärdsplan, som kommissionen förväntas anta i juni 2009. Ärendet förväntas få hög prioritet av Sveriges regering under dess EU-ordförandeskap juni-december 2009. Målsättningen är att strategin ska antas av rådet hösten 2009.

Landskapsregeringens vidtagna åtgärder

Landskapsregeringen deltog genom miljöbyrån i den startkonferens som hölls i Stockholm i september 2008. Landskapsregeringen deltog också vid nordiska ministerrådet för miljöfrågor i oktober där frågan diskuterades.

I februari var landskapsregeringen på besök till regeringskansliet i Stockholm där landskapsregeringen fick en presentation över Sveriges mål med Östersjöstrategin, vilka var:

- Att förbättra Östersjöns miljö, vilket även är gemensamt för de nordiska länderna
- Att öka integrationen i Östersjöregionen, både för människor och varor
- Och att öka konkurrenskraften i regionen, för att skapa en ny plattform

Detta i syfte att föra Östersjöregionen närmare EU, koppla samman EU-insatser, policy instrument och resurser på ett tvärsektorielt sätt till gagn för Östersjöregionen och dess miljö samt stärka Östersjöregionen som en makroregion i EU, som kan användas som en modell i andra delar av EU.

Regeringskansliet redogjorde även för den tidtabell som Sverige kommer att ha under sitt ordförandeskap vad gäller EU:s strategi för Östersjöregionen.

Landskapsregeringen skickade hösten 2008 ett ställningstagande gällande den kommande strategin till kommissionen. Ställningstagandet koncentrerades på Östersjöstrategins miljöaspekter, och man uttryckte bl a sin tillfredsställelse över att en Östersjöstrategi tas fram, och det är mycket viktigt att man på EU-nivå samordnar olika åtgärder och sektorer för att uppnå bästa möjliga utveckling av regionen.

Efter att det första utkastet till åtgärdsplan presenterades våren 2009 kunde landskapsregeringen notera att de synpunkter som landskapsregeringen tidigare framfört till ganska stora delar var beaktade. I ett nytt ställningstagande önskade landskapsregeringen dock betona vissa saker. Följande synpunkter lämnades:

- Landskapsregeringen stöder den föreslagna övergripande målsättningen med strategin. Att Östersjöns vattenkvalitet förbättras ser Ålands landskapsregering som en absolut nödvändighet för en framtida stark ekonomisk utveckling. Genom att förbättra Östersjöns miljö möjliggörs en långsiktig ekonomisk tillväxt, regionens attraktion som turistmål ökar och livskvaliteten för invånarna höjs.

- Östersjöstrategin bör klargöra hur man på en EU-nivå ska samordna och koordinera sina resurser för att uppnå målet: ett rent Östersjön med god miljöstatus.

- Beroende på Östersjöns kritiska tillstånd och i linje med det marina direktivet bör kommissionen betrakta Östersjöregionen som ett pilotprojekt/område inom vilket strikta och snabba skyddsåtgärder krävs. Det kan göras genom att stöda genomförandet av HELCOM:s Baltic Sea Action Plan. Kommissionen bör vidta nödvändiga åtgärder för att tillhandahålla "supportive actions" i enighet med marina direktivet.

- Det är mycket viktigt att man på EU-nivå koordinerar och samordnar olika sektorer, program och åtgärder för att uppnå målet. Det är därvid absolut nödvändigt att åstadkomma en struktur och en process inom kommissionen som säkerställer den tvärsektorIELLA integrationen.

- Som exempel bör de ansvariga för de kommande strukturprogrammen för jordbruk inom CAP och motsvarande för fiskerisektorn inom CFP möta de ansvariga för Östersjömiljöfrågor inom kommissionen, och ta fram förslag till hur miljöfrågorna ska integreras i de kommande strukturprogrammen. Detta arbete måste säkerställas genom styrning från en överordnad och samordnande instans.

- I förslaget till Åtgärdsplan omnämns inte akvakultur. Med tanke på de speciella förutsättningarna i Östersjön är det absolut önskvärt att även i fortsättningen tillhandahålla resurser för att fiskodling ska bedrivas på ett hållbart sätt, och arbetet med att minska dess miljöbelastning fortsätter.

- Landskapsregeringen föreslår att resurser tillhandahålls och att ett projekt startar för ”Utveckling av hållbara fiskerimetoder” genom utveckling av nya miljömässigt och ekonomiskt sunda metoder och tekniker inom fiske och inom vattenbruket.

Landskapsregeringen följer den slutliga beredningen av Finlands position på kommissionens slutliga meddelande och åtgärdsplan. Landskapsregeringen inväntar kommissionens antagande av nämnda dokument för att därefter arbeta utifrån dem.

2.5. Central Baltic

Central Baltic INTERREG IV A Programme 2007-2013 är ett gränsöverskridande samarbetsprogram som finansieras av Europeiska regionala utvecklingsfonden. Programområdet omfattar delar av Finland inkl. Åland, Estland, Lettland och Sverige.

Syftet med programmet är att utveckla nya och stärka redan existerande samarbeten mellan regioner i programområdet. Genom programmet kan finansiering ges inom områdena: en säker och hälsosam miljö, en ekonomiskt konkurrenskraftig och innovativ region samt attraktiva och dynamiska samhällen. Fördelningen från Europeiska regionala utvecklingsfonden omfattar mer än 100 miljoner euro.

Landskapsregeringen är representerad i de högsta beslutande organen som beviljar finansiering till projekt inom ramen för programmet, såsom i Styrkommittén för Central Baltic INTERREG IV A Programme 2007-2013 och i underprogrammet Archipelago and Islands samt i övervakningskommittén. Övervakningskommittén har tillsatt en arbetsgrupp i syfte att utreda vilka konsekvenser EU:s Östersjöstrategi har för programmet samt på vilket sätt programmet kan bidra och möjliggöra implementering av Östersjöstrategins handlingsplan.

3. Regionkommittén

Regionkommittén är de lokala och regionala förvaltningarnas språkrör i EU. Inrättandet av Regionkommittén hade två huvudsyften. För det första genomförs stora delar av EU:s lagstiftning på lokal eller regional nivå och det är därför logiskt att lokala och regionala representanter får komma till tals vid utarbetandet av nya EU-lagar. För det andra var många bekymrade över att allmänheten åsidosätts när EU utvecklas i mycket snabb takt. Ett sätt att överbrygga denna klyfta var att i EU:s arbete involvera de folkvalda församlingar som befinner sig närmast medborgarna.

Regionkommittén har 344 ordinarie ledamöter och lika många suppleanter. De utses för fyra år av rådet på förslag av respektive medlemsstater. Varje medlemsstat väljer själv hur de egna ledamöterna skall utses, men de nationella delegationerna avspeglar den politiska, geografiska, regionala och lokala balansen i de olika medlemsstaterna. Ledamöterna är folkvalda och framstående politiker som är verksamma på hemmaplan i den lokala eller regionala förvaltningen.

Enligt självstyrelselagen, 9 kap § 59c, har Åland rätt att utse en av Finlands delegater i Regionkommittén.

Genom att delta i Regionkommittén är Åland med och arbetar för att den lokala och regionala nivåns intressen bättre skall tas till vara inom EU. Regionkommittén är dessutom ett viktigt forum för att knyta kontakter med representanter från olika Europeiska regioner. Deltagandet i Regionkommittén bidrar till att viktig information om aktuella frågor inom EU når Åland.

Regionkommittén organiserar sitt arbete med hjälp av sex fackutskott, vars medlemmar detaljgranskar de förslag som remitteras till kommittén. Särskilt kan nämnas utskottet för hållbar utveckling (DEVE) där frågor gällande Östersjön behandlas. Utskotten utarbetar utkast till yttranden, som belyser de områden där kommittén ställer sig bakom kommissionens förslag och framhåller de punkter som måste ändras. Utkast till yttranden diskuteras därefter under en av Regionkommitténs fem årliga plenarsessioner. Om en majoritet röstar för ett utkast till yttrande, antas detta som Regionkommitténs yttrande och överlämnas därefter till kommissionen, parlamentet och rådet.

På detta sätt kan åländska åsikter skrivas in i yttranden som sedan i Regionkommitténs namn skickas till kommissionen Europaparlamentet och rådet.

Inom ramen för Regionkommittén har det även på åländskt initiativ bildats en interregional grupp "Baltic Sea Regions". Den interregionala gruppen antog i april 2008 en gemensam ståndpunkt gällande kommissionens kommande EU-strategi för Östersjöregionen. Positionen tillställdes även generaldirektören för DG Regio.

4. HELCOM

Beskrivning

Helsingforskonventionen ("Konvention för skyddet av Östersjöns marina miljö") skrevs under 1974 av de då 7 Östersjöstaterna och trädde i kraft 1980. Syftet var att skydda Östersjöns marina miljö från alla slags föroreningar. Det var första gången en sådan konvention inbegripit alla föroreningskällor och -verksamheter runt ett och samma hav. Man hade från början ett ekosystembaserat synsätt eftersom konventionen inbegriper hela tillrinningsområdet inklusive de verksamheter som finns där.

Bl a pga av de politiska förändringarna reviderades Helsingforskonventionen 1992. Den nu gällande konventionen har varit i kraft sedan år 2000 och de parter som tecknat under konventionen är de nu 9 Östersjöstaterna (Finland, Ryssland, Estland, Lettland, Litauen, Polen, Tyskland, Danmark och Sverige) samt EU-kommissionen. Åland har inget eget mandat utan ingår som en del av Finland.

HELCOM (Helsinki Commission) kan sägas vara den förvaltande organet / organisationen för att uppfylla konventionen. Den högsta nivån är de deltagande staterna med dess miljöministrar. Ministermöten hålls då och då (med något års mellanrum). En nivå under ministernivån hålls ett årligt ordinarie HELCOM-möte. Däremellan hålls normalt några möten årligen med de högst ansvariga tjänstemännen, de s.k. Heads of delegation. Under dessa finns 5 permanenta arbetsgrupper som arbetar med mer sektors- eller ämnesspecifika frågor.

Förutom olika typer av rapporter och underlagsmaterial tar HELCOM fram och godkänner s.k. HELCOM-rekommendationer för olika typer av åtgärder för att förbättra Östersjöns marina miljö.

Landskapsregeringens vidtagna åtgärder

I november 2007 hölls ett miljöministermöte i Krakow i Polen vid vilken man antog ett åtgärdsprogram för Östersjön, kallad Baltic Sea Action Plan (BSAP). Beslutet innebar att Östersjöländerna (och därigenom också Åland) förbundit sig att nå målet God Miljömässig Status till 2021. Åtgärdsprogrammet innehåller en lång rad åtgärder inom områdena Övergödning, Maritima transporter och aktiviteter, Biodiversitet och Farliga substanser. Som övervakare och stöd för genomförandet av BSAP tillsattes i början av 2008 en Implementeringsgrupp.

Under de senaste åren har landskapsregeringen deltagit i de årliga ordinarie HELCOM-mötena, i några arbetsmöten om BSAP och i miljöministermötet i Krakow där beslutet om BSAP togs. Landskapsregeringen deltar också för närvarande aktivt i Implementeringsgruppens arbete.

Deltagandet på HELCOM:s möten består till en del av att bevaka landskapsregeringens intressen. Det innebär i praktiken att under och mellan förhandlingarna stöda de förslag som ligger närmast landskapsregeringens inställning och bidra till att så bra kompromissbeslut som möjligt tas. En annan del är att följa med tolkningsdiskussioner av de ibland ospecifika åtgärdskraven för att sedan på ett riktigt sätt kunna implementera åtgärderna på Åland.

Ett viktigt mervärde av deltagandet är att landskapsregeringen, på grund av HELCOM:s nyckelroll, kan följa med de pågående processerna i Östersjöregionen och också får insyn i hinder och problem inom Östersjösamarbetet.

Landskapsregeringens planerade åtgärder

Deltagandet i HELCOM:s mötesarbete planeras fortsätta som tidigare.

En annan del av arbetet är att se till att de åtgärder Finland och Åland åtagit sig att genomföra också genomförs på Åland. I detta ingår att genomföra både de HELCOM-rekommendationer som antagits likväl som de åtgärder som ingår i Baltic Sea Action Plan. En viktig del av det är att ta fram ett åländskt genomförandeprogram under 2010.

5. B7

Beskrivning

B7 är ett samarbete mellan de sju största öarna i Östersjön från fem olika länder som startade 1989. B7 har utvecklats mycket under de senaste åren och är idag både ett samarbete och en lobbyaktör. Öarna som deltar i samarbetet förutom Åland är Gotland, Öland, Bornholm, Ösel, Dagö och Rugen. Fördelarna med samarbetet är att öarna tillsammans som organisation kan lobba för att förespråka ett öperspektiv på en internationell nivå och då särskilt EU-nivå. När B7-samarbetet startade ingick endast en ö i EU, idag ingår samtliga i EU. Ordförandeskapet för B7 cirkulerar mellan öarna varje

år. Under 2008 innehade Ösel B7:s ordförandeskap och under 2009 innehar Öland detsamma.

Landskapsregeringens vidtagna åtgärder

I juni 2007 antog B7:s styrkommitté en deklARATION gällande EU:s grönbok på maritimpolitiken. Deklarationen och B7:s position gällande grönboken överlämnades till kommissionens arbetsgrupp för havspolitik. Kommissionens meddelande och handlingsplan för en integrerad havspolitik, blåboken, inkluderar de flesta av de kommentarer som B7 gjort.

Den integrerade havspolitik, blåboken är, som ovan nämnts en upprättad handlingsplan som närmare beskriver vad som komma skall. Under 2008 hade inte så många av de åtgärder som kommissionen planerat i handlingsplanen förverkligats. Ordförandeskapet för B7 ordnade i april 2008 ett program för B7:s politiker och tjänstemän i Bryssel. Inför mötet i Bryssel utarbetade B7 ett dokument med vissa frågeställningar som utdelades till de personer B7 träffade. Bland dessa frågeställningar fanns dessa:

- Hur åstadkommer man ett regionalt tillvägagångssätt för implementeringen av blåboken?
- Vad är nuvarande status för utvecklingen av en strategi för katastrofförebyggande?
- Hur ska man förhindra duplicering i olika strategier (Olika strategier inkluderar liknande teman och frågor och involverar i enlighet med handlingsplaner olika institutioner. Olika strategier har olika tillvägagångssätt gällande samma fråga.
- Finns det någon länk mellan åtgärden om att förbättra socioekonomisk data för maritima sektorer och maritima regioner i blåbokens handlingsplan och ESPON 2013 programmet?
- En generell fras "kustregioner och öar" används i blåboken och dess handlingsplan, men hur kan man åtskilja blåboken exklusivt till öar? (I handlingsplanen anges att: EU:s havspolitik bör erkänna avlägsna regioner och öars speciella situation och anpassa havsstrategier så att dessa särdrag beaktas, för att ge dessa regioner bättre möjligheter att utnyttja sina tillgångar.)
- Vilka finansiella instrument är tillgängliga för implementeringen av blåbokens handlingsplan? (I handlingsplanen anges att: Europeiska kommissionen kommer att inrätta en databas över projekt i maritima regioner och deras finansiering och göra den tillgänglig på nätet i slutet av 2008. Kommissionen kommer också att undersöka möjligheten till särskilda bestämmelser i gemenskaps instrument för finansieringen av maritima projekt i kustområden och öar.)

I Bryssel fick B7 möjlighet till ett möte på DG MARE som ansvarar för blåboken och då träffa representanter från kommissionens arbetsgrupp för havspolitik. Landskapsregeringen framförde då vissa problemställningar som Åland har vad gäller miljö, transport och även angående den kraftigt ökande sälstammen och dess konsekvenser för Åland.

Kommissionen kunde inte ge några konkreta svar på B7:s frågeställningar och hänvisade till att det fanns mycket olika intressen mellan kommissionärerna vilket fördröjde arbetet med handlingsplanen. Kommissionen belyste även problematiken kring de olika nivåerna medlemsstaterna befinner sig i exempelvis vad gäller övervakning och framhöll att övervakningskapaciteten och samarbetsformerna runt Östersjöregionen var betydligt längre fram-

skridna än motsvarande i medelhavsregionen. Kommissionen fattar beslut i kollegiet vilket betyder att alla 27 kommissionärer måste vara överens.

I December 2007 gav rådet i uppdrag åt kommissionen att presentera en EU strategi för Östersjöregionen. Inför mötet i Bryssel hade B7 även några frågeställningar gällande detta kommande arbete. Exempelvis om ödimensionen skulle inkluderas i strategin, på vilket sätt strategin kommer att implementeras och även frågor gällande vilka finansiella resurser som kommer att vara tillgängliga.

I Bryssel anordnades även ett möte med Generaldirektören för DG Regio och som har direkt ansvar för utarbetandet av Östersjöstrategin. B7 lyfte upp förutom ovanstående, ö-dimensionen och de problem som de sju öarna har, varav bland annat ingår Östersjöns havsmiljö och de negativa effekter en försämrad miljö kan ha på öarnas turism. Många av B7:s öar har även transportproblem och svårigheter med att få unga människor att stanna alternativt återvända till sina öar. DG Regio uppmanade B7 att göra upp en promemoria på 10-15 sidor med problem som öarna ställs inför och ideér och lösningar på hur problemen kan lösas.

Slutligen träffade B7 Europaparlamentets informella grupp för Östersjöstrategin. Europaparlamentets Östersjögrupp var initiativtagare till Östersjöstrategin som sedan rådet gav kommissionen i uppdrag att producera. B7 fick av mötet mer bakgrundsinformation om vad som var avsikten med den tilltänkta Östersjöstrategin.

B7 skickade den 3 november 2008 ett positionspapper till DG Regio där B7 öarnas problem, ideér och förslag på lösningar ingår. B7 skickade även den 1 december 2008 tillsammans med organisationerna BSSSC, Euroregion Baltic, Baltic Development Forum, CPMR och UBC ett mer utvecklat positionspapper samt en bilaga med förslag på så kallade flaggskeppsprojekt till DG Regio. Dokumentet överlämnades även samma dag i pappersform till kommissionär Danuta Hübner vid ett möte mellan kommissionären och Danske Regioner.

Landskapsregeringens planerade åtgärder

Deltagandet i ö-samarbetet B7 planeras fortsätta som tidigare. Under 2009 innehar Öland ordförandeskapet för B7 vilket under andra halvan av 2009 sammanfaller med Sveriges ordförandeskap i EU och även tiden för när kommissionen planerar att lägga meddelandet om EU:s strategi för Östersjöregionen jämte handlingsplan för det arbetet.

6. Nordiska ministerrådet

Nordiska ministerrådet (NMR), bildat 1971, är de nordiska regeringarnas samarbetsorgan. Statsministrarna har det överordnade ansvaret för Nordiska ministerrådet. I praktiken är ansvaret delegerat till de nordiska samarbetsministrarna och till Nordiska samarbetskommittén.

NMR är, trots namnet, egentligen inte ett utan flera ministerråd. Flertalet nordiska fackministrar möts i ministerråd ett par gånger om året. Ärenden förbereds och följs upp av de olika nordiska ämbetsmannakommittéerna vilka består av nationella tjänstemän. Under Ämbetsmannakommittén för miljöfrågor finns för närvarande sex arbetsgrupper varav Akvatiska ekosystemgruppen har hand om marina frågor tex Östersjöfrågor.

De nordiska miljöministrarna har nyligen antagit ett miljöhandlingsprogram för perioden 2009-2012 som styr miljösamarbetet inom NMR. I avsnittet om hav och kustzoner betonas en ekosystembaserad förvaltning med minskad övergödning och minskade utsläpp av farliga ämnen. Frågor av betydelse för miljöområdet behandlas också på ett övergripande sätt i den nordiska strategin för hållbar utveckling samt t.ex. i ramprogrammet för jordbruk och fiskeri. Riktlinjer för miljösamarbetet formuleras dessutom av länderna i de årliga ordförandeskapsprogrammen i Nordiska ministerrådet.

6.1. Nordiska ministerrådets arbetsgrupp Akvatiska ekosystem

Beskrivning

Landskapsregeringen deltar aktivt i Nordiska ministerrådets arbetsgrupp Akvatiska ekosystem. Arbetsgruppen tar fram underlag och stöder projekt som ligger i linje med målsättningarna i Nordiska ministerrådets miljöhandlingsprogram. Bland dessa målsättningar finns tydliga riktlinjer för att arbeta för en förbättrad marin miljö, både vad gäller kustvatten och de gemensamma havsområdena. En viktig del är att samordna arbetet med och stöda övriga pågående processer, t.ex. inom HELCOM och EU.

Landskapsregeringens vidtagna åtgärder

Åland har deltagit aktivt sedan ca 3 år. Hösten 2008 anordnades ett arbetsgruppsmöte på Åland.

Landskapsregeringens vidtagna åtgärder

Arbetet planeras fortsätta som tidigare.

6.2. Nordiska ministerrådets ad hoc-arbetsgrupp

Beskrivning

Landskapsregeringen har också aktivt tagit del i Nordiska ministerrådets ad hoc-arbetsgrupp för havsmiljöförvaltning. Miljöministrarna inom Nordiska ministerrådet beslutade den 4 september 2008 att ge en ad hoc-arbetsgrupp i uppdrag att utarbeta förslag för utveckling av och tydligare nordisk samordning av initiativ till planering, skydd och förvaltning av ländernas havsområden. Syftet var att stärka det nordiska samarbetet och ge underlag för gemensamma initiativ inom EU och i andra internationella sammanhang.

Landskapsregeringens vidtagna och planerade åtgärder

Arbetsgruppens mandat är tidsbegränsat. Gruppen påbörjade sitt arbete hösten 2008 och ska senast den 1 juni 2009 lämna en rapport till ministerrådet med redovisning av slutsatser och konkreta förslag på insatser.

7. Regeringsprogrammet för statsminister Matti Vanhanens II regering

Beskrivning

Sjöfarten är utan jämförelse den för Åland viktigaste näringsgrenen och framför allt den kapital- och sysselsättningsintensiva passagerarbil-

färjetrafiken har genom sina spridningseffekter oerhört stor betydelse för det landsbaserade näringslivet och därmed för hela den åländska ekonomin. Det är därför viktigt för hela det åländska samhället att sjöfart får jämbördiga konkurrensvillkor med villkoren i det övriga EU. Landskapsregeringen har därför med tillfredsställelse noterat att i regeringen Vanhanen II:s regeringsprogram konstateras att: "Den finländska sjöfartens konkurrenskraft förbättras så att den ligger på samma nivå som i de viktigaste konkurrentländerna med hjälp av de stödformer som tillåts av EU och genom en revidering av beskattningen av rederier. Tonnageskattelagstiftningen revideras så att den ska bli konkurrenskraftig. Ibruktandet av generella avsättningar utreds. Målet för havspolitikerna är att trygga en positiv utveckling av den finska handelsflottan, sysselsättningen av finländska sjöfarare samt försörjningsberedskapen. Regeringen säkerställer hamnarnas tillgänglighet i trafikhänseende samt utvärderar behovet av att bygga vattenleder som en del av landets logistiska system. Regeringen strävar efter att trygga fortbeståndet och passagerar och godstrafiken i Kvarken."

I enlighet med statsminister Vanhanens regeringsprogram har farledsavgifterna sänkts med i genomsnitt 10 procent år 2008 och med 1,6 procent år 2009. Stödet till rederierna har höjts till högsta av EU tillåtna belopp. Stödet har även utvidgas till att omfatta passagerarfartyg. Vidare har kommunikationsministeriet utarbetat ett program för förbättrande av sjösäkerheten på Östersjön. Vid finansministeriet håller man också för närvarande på att arbeta med förslaget till ny tonnageskattelag.

Landskapsregeringens ståndpunkt

Allmänt

Flera av de åtgärder regeringsprogrammet innefattar har såsom framgår ovan redan förverkligats. Nya bestämmelser har trätt i kraft. Landskapsregeringen har varit delaktig i beredningen av flera av dessa åtgärder. Landskapsregeringen har till stora delar omfattat de nya reglerna.

Landskapsregeringens vidtagna åtgärder

Landskapsregeringen omfattade regeringsproposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 6 och 8 §§ i lagen om farledsavgift. Förslaget till ändring innebar en sänkning av farledsavgifterna som rederierna betalar med i genomsnitt 1,6 %. Landskapsregeringen framhöll samtidigt att kommunikationsministeriet bör påskynda införandet av miljödifferenterade farledsavgifter.

Landskapsregeringen omfattade även programmet för sjösäkerheten på Östersjön. Landskapsregeringens representant deltog i ett seminarie som anordnades den 6 augusti 2008.

Landskapsregeringen framhöll ytterligare följande till programmet:

- Undersökning av orsaken till sjöolyckor utförs av centralen för undersökning av olyckor. Ett ökat utbyte av motsvarande organisationer i de övriga östersjöländerna bör inledas för att utvärdera orsaken till olyckor.
- Införande av trafiksepareringszoner i Östersjön, endast i Ålands hav förbättrar sjösäkerheten avsevärt. Övervakning och sanktioner för överträdelser bör etableras.
- Rekommendationer för anlitan av Östersjölotsning bör införas.
- Synpunkter från aktivt sjöbefäl bör inhämtas.

- Restriktioner bör utarbetas, under vilka väderleksförhållande tankfartyg får anlöpa hamn, exempel vindstyrka/sikt och samt krav på anlåtande av bogserbåt.
- Praktisk skolning av sjöbefäl som skall tjänstgöra på fartyg i vintertrafik.

Särskilt om revideringen av tonnageskattelagstiftningen

Finansministeriet lade under hösten 2008 fram ett utkast till proposition om ny tonnageskattelagstiftning. Landskapsregeringen tycker att det är positivt att man vill förnya tonnageskattelagen och göra den konkurrenskraftig. De goda avsikterna till trots är emellertid landskapsregeringens uppfattning att de hittills föreslagna åtgärderna inte kommer att leda till att rederierna ansluter sig till systemet, vilket måste sägas vara en förutsättning för en konkurrenskraftig tonnageskattelag. I utarbetandet av det nuvarande förslaget till tonnageskattelag har finansministeriet valt att omarbota gällande reglering. Landskapsregeringens uppfattning är att en sådan lösning bidrar till att flera av de problem som lett till att systemet inte tagits i bruk kvarstår. Bland dessa kan särskilt nämnas butiksförsäljningen ombord, som inte beaktats på ett tillfredsställande sätt i förslaget. Problematisk är också bestämmelsen som säger att det är inte möjligt för ett enskilt bolag att ansluta sig till systemet om inte alla andra bolag inom koncernen som uppfyller förutsättningarna gör det.

Det nuvarande tonnageskatteförslaget leder inte till minskad snedvridning av konkurrensen inom Europa. För att det finländska systemet ska bli konkurrenskraftigt måste rederierna ansluta sig därtill. Systemet måste således göras mer attraktivt för rederierna.

I omarbetningen bör det fästas vikt vid att lagstiftningen bör vara

- så enkel och dess verkningar så förutsägbara som möjligt,
- sådan att butiksförsäljningen ombord beaktas på ett tillfredsställande sätt,
- sådan att ett enskilt bolag kan tillämpa systemet utan att alla bolag inom samma koncern som uppfyller förutsättningarna för tonnageskatt behöver göra det.

Landskapsregeringens vidtagna åtgärder

Landskapsregeringen har yttrat sig över det av finansministeriet utarbetade förslaget till proposition. Landskapsregeringen har därvid framfört ovan angivna synpunkter. Samma synpunkter har även framförts vid diskussioner mellan representanter för landskapsregeringen och olika riksstyrelser. Problematiken lyftes även upp på Sjöfartens dag den 2 april 2009.

Landskapsregeringens planerade åtgärder

Finansministeriet håller för närvarande på att se över det utkast till proposition om ny tonnageskattelag som landskapsregeringen yttrat sig över. Landskapsregeringen avser delta i den fortsatta beredningen av förslaget.